

ΚΥΚΛΟΣ ΙΔΕΩΝ

ΜΙΛΗΣΑΝ:

Βαγγέλης Βενιζέλος
 Διονύσης Σαββόπουλος
 Νίκος Αλιβιζάτος
 Γιώργος Βερνίκος
 Γιάννης Βούλγαρης
 Νίκος Βέττας
 Ρούλα Γεωργακοπούλου
 Τάσος Γιαννίτης
 Ξενοφών Γιαταγάνας
 Αχιλλέας Γραβάνης
 Άννα Διαμαντοπούλου
 Λένα Διβάνη
 Πέτρος Ευθυμίου
 Ιωάννης Ζέπος
 Δημήτρης Καιρίδης
 Δημήτρης Καραϊτίδης
 Κώστας Καρτάλης
 Βάσω Κιντή
 Ιωάννης Κονιδάρης
 Κωνσταντίνος Κορίκης
 Δημήτρης Κούρκουλας
 Λευτέρης Κουσούλης
 Παναγιώτης Λιαργκόβας
 Σπύρος Λίτσας
 Αλέξανδρος Μαλλιάρης
 Βασίλης Μαρκής
 Γιάννης Μαστρογεωργίου
 Νίκος Μαυρίδης
 Κώστας Μητρόπουλος
 Κώστας Μποτόπουλος
 Μιλτιάδης Νεκτάριος
 Μάριος Α. Νόττας
 Γιώργος Παγουλάτος
 Παναγής Παναγιωτόπουλος
 Βασίλης Παπαβασιλείου
 Δημήτρης Παπαδημητρίου
 Πέτρος Παπασαραντόπουλος
 Γιώργος Προκοπάκης
 Γιάννης Ρέτσος
 Γιώργος Σκαμπαρδώνης
 Γιώργος Στρατόπουλος
 Βαλεντίνος Τζέκας
 Γρηγόρης Φαρμάκης
 Θεόδωρος Φέσσας
 Γκίκας Χαρδούβελης
 Χρήστος Χωμενίδης
 Μιράντα Ξαφά

«Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ»

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΘΕΤΟΥ
ΜΥΡΤΩ ΛΙΑΛΙΟΥΤΗ

«**Η** Ελλάδα μετά» – μετά από τι όμως; Για κάποιους, η κρίση τελείωσε όταν δέθηκε μια γραβάτα. Γι' άλλους, τους περισσότερους, είναι ακόμα εδώ. Έχει κανένα νόημα να μιλάμε από τώρα για ένα μέλλον που μοιάζει ακόμα αβέβαιο;

Ζούμε μια περίοδο μη κανονικότητας, σε μια παρατεταμένη πολωτική διάθεση που δυσκολεύει ακόμα και τις πιο βασικές λειτουργίες του πολιτικού συστήματος. Τώρα, λοιπόν, λένε στον Κύκλο Ιδεών του Βαγγέλη Βενιζέλου ότι είναι πιο αναγκαίο από ποτέ να μιλήσουμε για το τι έρχεται

«μετά»: «Πρέπει να συγκροτηθεί μια ενιαία εθνική αφήγηση για το μέλλον του τόπου. Εχοντας πλήρη επίγνωση των προβλημάτων του παρελθόντος και της κατάστασης του παρόντος, αυτή η ενιαία εθνική αφήγηση πρέπει να πείθει, επειδή ο καθένας και η καθεμία θα βρίσκει τη θέση του/της, την ατομική και τη συλλογική, μέσα σε αυτήν» ανέφερε στην εισαγωγική του ομιλία ο Βενιζέλος. Μιλάει για μια εθνική αφήγηση πέρα από το «εμείς» και το «εσείς», που θα εξηγήει τους λόγους που φτάσαμε ως εδώ και θα διηγείται τα γεγονότα των τελευταίων οκτώ χρόνων με παρηγοσία.

Μόνο έτσι, ίσως, μπορούμε να ανακαλύψουμε ποιοι ήμασταν χτες, ποιοι είμαστε σήμερα και τι μπορούμε

να γίνουμε αύριο. Και όλοι εκείνοι για τους οποίους θα διαβάσετε στις μέσα σελίδες, που βρέθηκαν πριν από λίγες εβδομάδες στο συνέδριο του Κύκλου Ιδεών, διακεκριμένοι στο είδος τους, αυτό αναζητήσαν: μέσα σε δύο ημέρες και επτά κύκλους συζητήσεων έψαξαν να βρουν τις πτυχές μιας ελληνικής ταυτότητας που άλλαξε, αλλά, με μια δεύτερη ματιά, παραμένει η ίδια. Μπορούμε, αναρωτιούνται στον Κύκλο, να ξεφύγουμε από τις προκαταλήψεις και να βρούμε μια νέα πηγή εθνικής υπερηφάνειας; Ίσως ο καλύτερος να το απαντήσει είναι ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο καλεσμένος που έκλεισε το διήμερο παρεμβάσεων: «Φτάσαμε στ' ανείπωτα / μη πετάξεις τίποτα / μας μεταμορφώνει μια πνοή».

Σταθμός πρώτος: οικονομία. Ίσως το πιο δύσκολο από τα ζητήματα που άγγιξαν στο διήμερο του Κύκλου – και γι' αυτό, σαν κάθε δύσκολο θέμα, μπήκε στην αρχή. Και για να

μην έχουν κουραστεί και πολύ οι συμμετέχοντες και γιατί, εν μέσω ακόμα διαπραγματεύσεων, η συζήτηση για το χρέος κυριαρχούσε σε τηλεοράσεις, ραδιόφωνα και πρωτοσέλιδα. Πριν ακόμα μπει στη ζωή μας η νέα συμφωνία για το Σκοπιανό.

Υπάρχει, όμως, οικονομία χωρίς πολιτική; Για τον Βενιζέλο, που άνοιξε τις εργασίες του συνεδρίου, «το πρώτο πρόβλημα της χώρας και της οικονομίας είναι αναμφίβολα πολιτικό, γιατί τώρα πια και τα περιθώρια διαπραγματεύσεων στενεύουν, δυστυχώς, πάρα πολύ, γιατί η χώρα αναλαμβάνει νωπές και συγκεκριμένες δεσμεύσεις». Υπό αυτή την έννοια, θεωρεί απαραίτητες τις εκλογές και την αλλαγή της κυβέρνησης, έτσι ώστε «η στρατηγική ήττα του ΣΥΡΙΖΑ» να δημιουργήσει «αναγκαίες θεσμικά, συνταγματικά, ευρύτατες πλειοψηφίες».

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ, την οποία συντόνισε η Σοφία Δήμητρα, ξεκίνησε με τον Παναγιώτη Λιαργκόβα, καθηγητή και ακαδημαϊκό υπεύθυνο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ο Λιαργκόβας μίλησε για δέκα «μελανά στοιχεία» της ελληνικής οικονομίας, τα οποία αποδομούν το επιχείρημα της κυβέρνησης περί «καθαρής εξόδου» και, ως εκ τούτου, της επιστροφής της οικονομικής ζωής της χώρας στην κανονικότητα. «Η βελτίωση του οικονομικού κλίματος δεν έχει επιστρέψει στα προ του 2014 επίπεδα, ενώ παράλληλα έχει υπάρξει ταυτόχρονη βελτίωση και στην υπόλοιπη ευρω-

ζώνη, ώστε τελικά η σύγκλιση να είναι πολύ αργή», ανέφερε χαρακτηριστικά, τονίζοντας πως «τα θηριώδη πρωτογενή πλεονάσματα των τελευταίων 3 ετών τα οποία επιτυγχάνονται με φοροκεντρική λιτότητα έχουν κάνει ζημιά στην πραγματική οικονομία όπως αντανakλάται στη μεταβολή του ΑΕΠ». Τον λόγο πήρε ο Μιλτιάδης Νεκτάριος, καθηγητής Ασφαλιστικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Ο Νεκτάριος στάθηκε σε μια σειρά μακροοικονομικών αλλαγών, «οι οποίες αποτελούν, χωρίς αμφιβολία, αναγκαία προϋπόθεση για να εκκινήσει η

διαδικασία αναγέννησης της χώρας και της οικονομίας της». Το πρόγραμμα που πρότείνει «αποτελεί ένα συνεκτικό, αλληλοσυμπληρούμενο και αλληλεπιδρούν σύνολο και ως εκ τούτου θα έχει μόνιμα και διατηρήσιμα αποτελέσματα στην οικονομική και κοινωνική ζωή».

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ του τραπέζιού ήταν η Μιράντα Ξαφά, senior scholar στο Centre for International Governance Innovation (CIGI). Επικεντρώθηκε σε «αυτό που λείπει», δηλαδή «ένα σχέδιο ανασυγκρότησης της οικονομίας σε στέρεα βάση, με τα σωστά κίνητρα για παραγωγή και εργασία». Στόχος του πρέπει να είναι «να καταστεί η Ελλάδα πόλος έλξης επενδύσεων. Χρειάζονται βαθιές μεταρρυθμίσεις στη φορολογία, στο ρυθμιστικό πλαίσιο, στον χωροταξικό σχεδιασμό, στη λειτουργία του κράτους και της Δικαιοσύνης. Οι συνθήκες που θα διαμορφωθούν για την πορεία της οικονομίας μετά το πρόγραμμα είναι κρίσιμης σημασίας για την εξέλιξη των προσδοκιών. Υστερα από οκτώ χρόνια Μνημονίων, δεν έχουμε επιστρέψει στην “κανονικότητα” και η φερεγγυότητα της Ελλάδας δεν είναι εξασφαλισμένη λόγω της έλλειψης κυριότητας του προγράμματος από όλες τις μνημονιακές κυβερνήσεις, με προεξάρχουσα την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ» επεσήμανε. Στο ίδιο πλαίσιο, ο Γιώργος Παγουλάτος, καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, αναφέρθηκε στις δύο όψεις που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία σήμερα: κατ' αρχάς, στη θετική απεικόνιση μιας οικονομίας που βγαίνει από μια μεγάλη ύφεση. Η δεύτερη, όμως, είναι εντελώς αντικρουόμενη, καθώς η ανταπόκριση των επενδυτών δεν είναι αυτή που θα έπρεπε και η ανάκαμψη είναι πολύ αδύναμη. Η επόμενη κυβέρνηση, επεσήμανε ο Παγουλάτος, «θα πρέπει να διεκδικήσει το δημοσιονομικό πε-

ριθώριο αφού όμως έχει εδραιώσει μια σημαντική μεταρρυθμιστική αξιοπιστία. Κανείς δεν θα μας βγάλει στο ξέφωτο της ανάπτυξης, μόνοι μας πρέπει να το καταφέρουμε» σχολίασε. Την «αποφοίτηση» από τον Μηχανισμό Στήριξης ανέλαβε να εξηγήσει ο Γιώργος Προκοπάκης: «Προτείνεται η παράταση του Μνημονίου τουλάχιστον μέχρι τον Ιούνιο 2019 (υψηλές απαιτήσεις εξόφλησης χρεολυσίων). Στο (τουλάχιστον) εννεάμηνο ολοκληρώνονται οι εκκρεμότητες του Μνημονίου, ανασχεδιάζεται η στρατηγική εξόδου στις αγορές από κοινού με τον ESM, αδιάθετοι πόροι κατευθύνονται προς μείωση βραχυπρόθεσμου δανεισμού (ένεση ρευστότητας στην οικονομία) και επιδιώκεται η συμμετοχή στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, έστω για μερικές εβδομάδες» εξήγησε.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ μίλησε ο Γκίκας Χαρδούβελης, πρώην υπουργός Οικονομικών και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, ο οποίος προσπάθησε να απαντήσει στο ερώτημα αν και κατά πόσο υπάρχει προοπτική οικονομικής ανάκαμψης. Για τον Χαρδούβελη, για να ευδοκιμήσει το καλό σενάριο, απαιτείται να επανέλθει η αξιοπιστία της Ελλάδας. Να μπορεί, με άλλα λόγια, να διαφυλάσσεται η μακροοικονομική σταθερότητα, να ανακάμψουν τα κίνητρα για εργασία και καινοτομία και να θεραπευτεί η διάρθρωση της φορολογίας και του Ασφαλιστικού. Παράλληλα, όμως, πρέπει να συνεχιστούν χωρίς διακοπή οι μεταρρυθμίσεις – που αφορούν, μεταξύ άλλων, τις ιδιωτικοποιήσεις, τη μείωση της γραφειοκρατίας, την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα και την απελευθέρωση της ενέργειας. Οι τράπεζες, εξήγησε, πρέπει να μηδενίσουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, έτσι ώστε να ανακάμψει η υγιής πιστωτική επέκταση και να ξεκινήσει ένα επενδυτικό σοκ στην Ελλάδα.

Μέρα 1η, Κύκλος 1ος

«Καθαρή έξοδος», μεταρρυθμίσεις και στο βάθος εκλογές

«Μετά το τρίτο Μνημόνιο τι; Οι δημοσιονομικές και χρηματοπιστωτικές προϋποθέσεις για την “Ελλάδα Μετά”»

Μέρα 1η, Κύκλος 2ος

Θεσμοί, λαϊκισμός και δημοκρατία

«Οι αντοχές των δημοκρατικών θεσμών, της κοινωνίας και του πολιτικού συστήματος»

Ο Παντελής Καψής ανέλαβε, ίσως, την πιο δύσκολη δουλειά: να καταφέρει να συντονίσει (και να περιορίσει χρονικά) μια συζήτηση για τη δημοκρατία. Παρότι η αίσθηση ότι οι θεσμοί τον τελευταίο καιρό δέχονται διαρκείς επιθέσεις είναι διάχυτη, το σύστημα αντέχει ακόμα απέναντι στον λαϊκισμό – υπάρχουν ελληνικά «checks and balances»;

Ο Νίκος Αλιβιζάτος, ομότιμος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, τόνισε πως η δημοκρατία και το κράτος δικαίου δεν έχουν ακόμα καταλυθεί στη χώρα – «παρά τη δοκιμασία που περνούν, με τη συστηματική απόπειρα να υπονομευθούν από τους κυβερνώντες, μετά το 2015». «Αυτό δεν σημαίνει», εξήγησε, «ότι βρίσκονται εκτός βεληνικού των εθνολαϊκιστών. Για τον σεβασμό τους χρειάζεται επαγρύπνηση, μάχη για τα βασικά και, προπαντός, συντονισμός με τους νέους και τους παραδοσιακούς συμμάχους μας στην Ευρώπη. Διότι δημοκρατία και κράτος δικαίου δεν μπορούν να σωθούν σε μία και μόνη χώρα, όταν γύρω γύρω καταλύονται».

ΚΑΙ Ο ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ, τι ρόλο παίζει; Σ' αυτόν αναφέρθηκε ο Γιάννης Βούλγαρης, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πάντειο, ο οποίος ανέφερε πως «ο λαϊκισμός ευνοείται από ένα διάχυτο αίτημα προτεραιότητας της πολιτικής και άμυνας της κοινωνίας έναντι της ανεξέλεγκτης οικονομίας, αλλά προτείνει την επιστροφή στο έθνος - κράτος που αποδεικνύεται ανεδαφική όταν έρχεται στην εξουσία». Εξήγησε, δε, πως ο αντίθετος πόλος των ιστορικών κομμάτων που έχουν τις ρίζες τους στον μεταπολεμικό προωθητικό συμβιβασμό ανάμεσα στη

δημοκρατία και τον καπιταλισμό αντιστέκεται ακόμα – «με έναν λόγο ορθολογισμού, “κοινής λογικής”, ο οποίος όμως δεν ενεργοποιεί πλατιές κοινωνικές δυνάμεις και συναισθήματα, καταλήγοντας να φαντάζει σαν απλή υπεράσπιση της οικονομίας και του “συστήματος”». Σ' αυτό το πλαίσιο, γρήγορη επιστροφή στην κανονικότητα δεν προβλέπεται, ενώ η σημερινή «εσωτερική και διεθνής αστάθεια θα κριθεί σε βάθος χρόνου». Δεν μοιράστηκαν όλοι την αισιοδοξία της αντοχής. Ο Ξενοφών Γιαταγάνας, πρώην νομικός σύμβουλος της Κομισιόν, μίλησε για «αντοχές που εξαντλούνται με ταχύ ρυθμό. Εφόσον δεν εκδηλωθεί συνολική και εντατική προσπάθεια ανάταξης της κατάστασης που τείνει να επικρατήσει, οι αντοχές θα εξανεμιστούν, με αποτέλεσμα μια γενικότερη αποσταθεροποίηση, που θα έχει καταστροφικές συνέπειες για τη χώρα».

ΓΙΑ ΚΑΤΑΦΑΝΗ προσπάθεια η εκτελεστική εξουσία να θέσει υπό τον έλεγχό της τη δικαστική έκανε λόγο ο επίτιμος αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Βασίλης Μαρκής. «Είναι γνωστές οι επιθέσεις, οι απειλές, οι ύβρεις που κατά διαστήματα χρησιμοποιήθηκαν από κυβερνητικά στελέχη και μέσα μαζικής ενημέρωσης που πρόσκεινται σε αυτά, εις βάρος μεμονωμένων δικαστικών λειτουργών αλλά και δικαστικών σχηματισμών στις περιπτώσεις που οι αποφάσεις δεν ήταν αρεστές» σχολίασε, με σαφείς αιχμές προς τη σημερινή κυβέρνηση. Ξεκαθάρισε, όμως, ότι το σχέδιο «δεν ολοκληρώθηκε»: «Για κάποιο διάστημα φάνηκε πως η προσπάθεια ελέγχου, που συντονιζόταν από το υπουργείο Δικαιοσύνης, τη δεξιά συνιστώσα του ΣΥΡΙΖΑ και κάποιους ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς που επεδίωξαν την εύνοια της κυβέρνησης για λόγους καθαρά πρακτικούς, θα είχε αποτέλεσμα» τόνισε – κάτι που, ωστόσο, δεν συνέβη. Στην ίδια προσπάθεια της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ αναφέρθηκε και ο Κώστας Μποτόπουλος, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου και πρώην ευρωβουλευτής. «Η παρούσα κυβέρνηση, με σειρά

πράξεων και παραλείψεων στον τομέα των θεσμών, των δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, αποτελεί πλέον ανοιχτή απειλή για πολλά από αυτά που θεωρούσαμε ως τώρα κεκτημένα» σχολίασε. Εξήγησε πως για την ανόρθωση των θεσμών απαιτούνται, μεταξύ άλλων, «η επιστροφή στην κανονικότητα της επικοινωνίας» και «η αναβάθμιση των υποδομών και της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης» – η οποία ενδεχομένως «είναι ώρα να περάσει και μέσα από μεταρρύθμιση του τρόπου επιλογής των επικεφαλής των ανωτάτων δικαστηρίων».

ΣΤΟΝ ΡΟΛΟ της κριτικής σκέψης στη δημοκρατία αναφέρθηκε ο πολιτικός αναλυτής Πέτρος Παπασαραντόπουλος. Δεν σκεφτόμαστε – κι ως εκ τούτου βλάπτουμε τόσο τη δημοκρατία όσο και τους εαυτούς μας: «Συνέπεια της απουσίας της κριτικής σκέψης είναι η διατύπωση θέσεων και απόψεων που δεν έχουν λογική βάση. Θέσεων που είναι λογικά ασυνάρτητες. Θέσεων που διαψεύδονται πανηγυρικά από τα πράγματα. Μια τέτοια στάση αποκαλείται λογική πλάνη. Ένας τέτοιος τρόπος σκέψης είναι επικίνδυνος για τον ίδιο τον σκληρό πυρήνα των αρχών της φιλελεύθερης δημοκρατίας» επισήμανε.

Ο Ιωάννης Κονιδάρης, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη δική του ομιλία αναφέρθηκε σε ένα θέμα αναπάντεχα επικαίρο, το οποίο βρίσκεται, σύμφωνα με πληροφορίες, στην ατζέντα της κυβέρνησης – τον διαχωρισμό Κράτους και Εκκλησίας. «Η διάσπαση του σώματος της Ιεραρχίας με τις κρατούσες στην κοινωνία αντιλήψεις οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στον εγκιβωτισμό της διοικούσας Εκκλησίας στο σώμα της Ιεραρχίας, δηλαδή μόνον στους εν ενεργεία μητροπολίτες, και στην αποκοπή της από το εκλεγμένο λαϊκό στοιχείο» εξήγησε, επισημαίνοντας τον ρόλο που έπαιξε διαχρονικά η Εκκλησία, τονίζοντας πως «σε ζητήματα χαμηλής ή υψηλής πολιτικής, διαδραμάτισε ρόλο και αντέδρασε όπου, όπως και όσο μπορούσε, πάντοτε προς συντηρητική κατεύθυνση».

Μέρα 1η, Κύκλος 3ος

Εμείς οι Έλληνες, εσείς οι Ευρωπαίοι

«Ελληνική και ευρωπαϊκή ταυτότητα: μια δύσκολη σχέση με μέλλον»

Μπορεί κανείς να περιμένει μια αναίμακτη συζήτηση διανοούμενων - καλλιτεχνών; Καμιά φορά, ναι. Κόντρα στα προγνωστικά και τα στοιχεία, στο τραπέζι των ομιλητών που έκλεισε την πρώτη μέρα εργασιών, με συντονιστή τον Ηλία

Κανέλλη, κανείς δεν τσακώθηκε με κανέναν. Συγκέντρωσε, όμως, ένα ακροατήριο λίγο διαφορετικό από αυτό που θα περίμενε κανείς σε μια πολιτική εκδήλωση. Κακά τα ψέματα, τα ζητήματα ταυτότητας επιδέχονται πολλαπλών ερμηνειών που δεν μπορούν να δώσουν μόνο οι πολιτικοί.

Η Ρούλα Γεωργακοπούλου αφηγήθηκε μια σκηνή που υπάρχει και στο YouTube - την ιστορική συζήτηση όπου ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επέμεινε πως «ανήκομεν εις την Δύσιν», για να του απαντήσει ο Ανδρέας Παπανδρέου με την ιστορική φράση «η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες». «Και κάπου εδώ τελειώνει η ιστορία που εξετάζουμε σήμερα πριν ακόμη αρχίσει», σχολίασε. «Ποτέ μου δεν θα καταλάβω γιατί η ελληνική κοινωνία επιμένει να αγνοεί την ιστορική της στιγμή και να μένει καθηλωμένη σε προηγούμενα τραύματα που ιστορικά δεν της ανήκουν. Συμβαίνει ωστόσο. Και κάθε φορά το αποτέλεσμα είναι

σαρωτικό και καθοριστικό». Η Λένα Διβάνη στάθηκε στη σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αναδύθηκε ως «ελπίδα όχι μόνο επιβίωσης αλλά και ευημερίας, διαρκούς ανόδου για τα κλυδωνιζόμενα τότε ευρωπαϊκά κράτη» - η στόχευσή της, όμως, κατά τη συγγραφέα, αποδείχθηκε προβληματική: «Οι πολίτες δεν εναγκαλίστηκαν την ευρωπαϊκή ταυτότητα και αυτό είναι εμφανές σήμερα. Για να κάνουμε ξανά ελκυστική την ευρωπαϊκή ιδέα πρέπει πρώτα να διαχωρίσουμε τις ομάδες, να εντοπίσουμε τα ιδιαίτερα εθνικά, οικονομικά και ιστορικά χαρακτηριστικά τους και να δράσουμε στοχευμένα με βάση αυτά».

Ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ έκανε λόγο για μια ελληνική ταυτότητα «προς ανακάλυψη», για την οποία την κύρια ευθύνη έχουν τα κόμματα: «Όταν ένα κόμμα παύει να είναι επεξεργαστής νοήματος, χάνει από τον ορίζοντά του αυτά τα κεντρικά στοιχεία του νοήματος, της ταυτότητας, της ιστορικής πορείας, της διαδρομής, του ορθού λόγου και, ως εκ τούτου φυσικά, αυτό το κόμμα ή αυτά τα κόμματα θα πτηθούν κατά κράτος». Ο Παναγής Παναγιωτόπουλος, από την άλλη, όρισε την ταυτότητα μέσα από τη σύγκρουση, την πόλωση της εποχής: «Ζούμε σε μία σειρά σκληρών συγκρουσιακών οντοτήτων», ανέφερε. «Ο στόχος για την Ελλάδα Μετά θα μπορούσε να είναι μια

νέα υβριδοποίηση. Αυτά δηλαδή που σήμερα συγκρούονται κάπως να συναντιόνται και να συνυπάρχουν εντός ενός κοινού, ευρύχωρου, κυρίαρχου πεδίου το οποίο θα το ονομάζαμε μεσαία στρώματα. Η Ελλάδα Μετά είναι, από μία άποψη, η επιστροφή των μεσαίων στρωμάτων με άλλους όρους», αρκεί να μην λέμε ο ένας τον άλλο «γίδια».

ΤΗ ΣΚΥΤΑΛΗ πήραν οι καλλιτέχνες. «Είναι μεγάλος ο πειρασμός να πεις ότι ταυτότητα είναι μια συνάρτηση του είναι. Όχι του γίνεσθαι, όχι του ποιείν. Ο πειρασμός είναι μεγάλος να πει κανείς «είμαι τα έργα μου», «είμαι αυτό που κάνω», «είμαι αυτό που δημιουργώ», ανέφερε ο Βασίλης Παπαβασιλείου, τονίζοντας πως «υπάρχει μια ανθρωπότητα των πατρίδων και μια ανθρωπότητα των έργων» και φτιάχνει έναν γαλαξία αυτή η ανθρωπότητα ο οποίος υπερβαίνει τα σύνορα». Ο Δημήτρης Παπαδημητρίου έκανε λόγο για «εθνική επιβίωση» που αποτελεί υπόθεση ατομική και συλλογική: «Είμαστε συχνά αφελλί και εύκολα θύματα λαϊκισμού. Σε στιγμές θυμίζουμε λαούς τριτοκοσμικούς και υπανάπτυκτους. Πρέπει να απαιτήσουμε σφαιρική και σύγχρονη γενική παιδεία στα σχολεία και στην κοινωνία. Δεν μπορεί να περιμένουν οι πολιτικοί μας ευφυή ψήφο, σωστή πολιτική συμπεριφορά, όταν δεν υπάρχει ιστορική γνώση και ακονισμένο μυαλό στον ψηφοφόρο», επεσήμανε. Από την μεριά του, ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης, τόνισε τη σχέση της ταυτότητας με τη γλώσσα και τη μνήμη: «Η μνήμη είναι η συναίσθηση της συνέχειας από τους προγόνους και την ιστορία του τόπου, αλλά όλα υπάρχουν και προσλαμβάνονται διά της γλώσσας. Τίποτε δεν υπάρχει έξω απ' αυτήν. Επομένως, από ένα σημείο και πέρα η γλώσσα είναι κι ένα διαφορετικό σύστημα και διάφραγμα κάθε φορά μέσα απ' το οποίο βλέπει κανείς κι ερμηνεύει με ξεχωριστό τρόπο τον κόσμο».

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ έκλεισε η παρέμβαση του Χρήστου Χωμενίδη, που έθεσε το ζήτημα των ραγδαίων αλλαγών που συμβαίνουν παγκοσμίως και οι οποίες σε λίγα χρόνια θα τους αφορούν όλους εξίσου. «Θα αλλάξει η όψη του πλανήτη. Όχι σε χίλια χρόνια ή σε εκατό, αλλά στην επόμενη γενιά. Τα προβλήματα τα οποία θα αντιμετωπίσουν τα παιδιά μας θα είναι προβλήματα βιοηθικής», εξήγησε. «Σε αυτά τα ζητήματα δεν υπάρχει «ελληνική απάντηση» ή «τουρκική απάντηση» ή «αμερικανική απάντηση». Υπάρχει η απάντηση ενός ανθρώπου, ενός πολίτη που είναι κοινωνός όλης της παγκόσμιας σκέψης».

Μέρα 2η, Κύκλος 4ος

Εξωτερική πολιτική εν μέσω συμφωνίας

«Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας ξανά στο προσκήνιο»

Η συζήτηση για την εξωτερική πολιτική συνέπεσε με μια ιστορική ημέρα – την ημέρα της ανακοίνωσης περί συμφωνίας με την ΠΓΔΜ επί του Ονοματολογικού. Και όσο στην υπόλοιπη χώρα συζητούσαν για το τηλεφώνημα του Ζόραν Ζάεφ στον Αλέξη Τσίπρα, στο συνέδριο του Κύκλου μιλούσαν για τις σημερινές διεθνείς προκλήσεις.

Ο συντονιστής Γιάννης Κουτσομύτης έδωσε τον λόγο πρώτα στον πρώην υπουργό Πέτρο Ευθυμίου, που χαρακτήρισε την Ελλάδα «ένα απίστευτο success

story. Κάνει απίστευτα μεγάλα άλματα και διαδρομές επιτυχίας. Την ίδια στιγμή, μπορούσε κανείς να δει το εκκρεμές που απειλούσε να μας πάει πίσω. Όταν πέτυχε, η Ελλάδα είχε γνώση των γεωστρατηγικών της πλεονεκτημάτων, εντάχθηκε στις σωστές συμμαχίες και αποφάσισε να καταβάλει κόστος για να εισπράξει το όφελος». Πότε απέτυχε; «Τις στιγμές που η ελληνική κοινωνία ξαστόχησε, οδηγώντας τον εαυτό της στην παραμυθία και αποφεύγοντας να αναλάβει το κόστος». Ο πρέσβης ε.τ. Ιωάννης Ζέπος μίλησε για μια Ελλάδα που δεν πρέπει να είναι μόνο παρατηρητής των διεθνών εξελίξεων, αλλά ενεργός παίκτης. «Συμμετείχαμε πάντοτε θετικά στις διάφορες φάσεις

της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στηρίζοντας και τις γειτονικές μας βαλκανικές χώρες που θέλουν να ενταχθούν. Πιστεύουμε στη διατήρηση και στην προώθηση σχέσεων φιλίας και συνεργασίας με όλες τις χώρες του κόσμου» ανέφερε σε σχέση και με τη συζήτηση που γίνεται για την ενταξιακή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.

Η ΑΣΚΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ πολιτικής δεν είναι πάντα εύκολη στην Ελλάδα, εξήγησε ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Δημήτρης Καιρίδης. «Οι δημοκρατίες δεν είναι καλές στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής γιατί άγονται και φέρονται από μια ευμετάβλητη και συναισθηματική κοινή γνώμη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε δημοκρατίες όπως η ελληνική, που στερείται ισχυρών θεσμικών αντίβαρων και είναι επιρρεπής στον λαϊκισμό» επεσήμανε. Υπάρχει όμως ένα παράδοξο – ο ρόλος που παίζει η «τουρκική απειλή», η οποία έχει κάνει τις ελληνικές πολιτικές δυνάμεις, ως επί το πλείστον, «εξαιρετικά προσεκτικές», ιδίως όταν είναι στην κυβέρνηση. «Αυτό», σχολίασε, «αποδεικνύει η εμπειρία και με την τρέχουσα κυβέρνηση». Ο Δημήτρης Κούρκουλας, πρώην υφυπουργός Εξωτερικών και πρεσβευτής της ΕΕ, έκανε λόγο για την επόμενη μέρα, καθώς «το παγκόσμιο τοπίο έχει αλλάξει ριζικά, γεγονός που καθιστά αναγκαία μια ριζικά νέα προσέγγιση της αποστολής της ελληνικής διπλωματίας». Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Σπύρος Λίτσας, αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο ΠΑΜΑΚ, έκανε λόγο για το «σύνδρομο του Ιπτάμενου Ολλανδού», με βάση το οποίο η Ελλάδα «τρέφεται με τις δάφνες του παρελθόντος, μην έχοντας τη δυνατότητα να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στις συγκαιρινές εξελίξεις με τις “πυξίδες” της απομαγνητισμένες και την υλική της υπόσταση σε βαθιά ανυπαρξία. Η χώρα χρειάζεται νέα ορθολογικά αφηγήματα στο εσωτερικό της» εξήγησε. Για έναν νέο κύκλο πολιτικής ιστορίας έκανε λόγο ο πρέσβης ε.τ. Αλέξανδρος Μαλλιάς. «Δεν γνωρίζω αν είμαστε στην αρχή του. Η άγνωστη σε μένα πολιτική γεωγραφία της επόμενης μέρας θα είναι διαφορετική του σήμερα, ενώ βαθύτερες θα είναι οι επιπτώσεις στη νέα θεσμική δομή και πολιτική ανισορροπία στην Ευρώπη», με κύριες αιτίες το Προσφυγικό και το Μεταναστευτικό. «Η επικράτηση αντιευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων γίνεται ο κανόνας».

ΓΙΑ ΤΟΝ «ΕΛΕΦΑΝΤΑ ΣΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ», την επικείμενη – ακόμη – συμφωνία για την ονομασία της ΠΓΔΜ, ανέλαβε να μιλήσει ο πρέσβης ε.τ. Δημήτρης Καραϊτίδης, παραθέτοντας δέκα επισημάνσεις που αφορούσαν το Μακεδονικό στο σύνολό του. Κάνοντας λόγο για την «αναγκαία διάκριση μεταξύ της ιστορικής και της γεωγραφικής έννοιας του όρου Μακεδονία», επεσήμανε πως «η ιστορικά προσδιοριζόμενη σημασία του όρου αναφέρεται σε μια περίοδο και ένα πολιτιστικό παρελθόν άρρηκτα και αποκλειστικά συνδεδεμένα με την ελληνική ιστορία» – αφαιρώντας, έτσι, την όποια σχέση της με «αλλογενή πληθυσμιακά φύλλα, ιδίως σλαβικής προέλευσης».

Η ΧΡΗΣΗ του γεωγραφικού προσδιορισμού, ωστόσο, σύμφωνα με τον Καραϊτίδη, εξηγείται «ως δηλωτική παρουσίας σε έναν ευρύτερο γεωγραφικό χώρο που επί μακρό διάστημα έφερε την ονομασία Μακεδονία ως διοικητική περιφέρεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας». Σε αυτό το πλαίσιο, μια συμφωνία για σύνθετη ονομασία, ανέφερε, μπορεί να λειτουργήσει ρυθμιστικά για τις ελληνοσκοπιανές διαφορές. Τόνισε βέβαια πως, χωρίς να έχουν προκύψει ακόμα οι λεπτομέρειες της συμφωνίας, το όλο ζήτημα «απαιτεί άκρα προσοχή. Μια έγκυρη και καλόπιστη προσπάθεια συναίνεσης και αποφυγής τεχνασμάτων που εξυπηρετούν την πολιτική σκοπιμότητα». Σε κάθε περίπτωση το Σκοπιανό δεν πρέπει να συνδέεται με ανταλλάγματα που ίσως ζητηθούν σε ζητήματα οικονομικής πολιτικής, «διότι μια τέτοια στάση θα μπορούσε να οδηγήσει το όλο ζήτημα σε ένα παταγώδες δράμα».

Μέρα 2η, Κύκλος 5ος

Βιομηχανία, Google και fake news

«Η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση εξελίσσεται και στην Ελλάδα: τάσεις και προκλήσεις»

Πόσες θέσεις εργασίας θα χαθούν από τα ρομπότ; Το πέμπτο τραπέζι του Κύκλου ήταν μάλλον ετερόκλητο, όμως ήταν ίσως το πιο ενδιαφέρον. Ο Νίκος Μαυρίδης, με σπουδές στο MIT, έδωσε ένα παράδειγμα της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης μέσω της ρομποτικής, παρουσιάζοντας τον Αβίκενα, ένα ανθρωποειδές ρομπότ που μιλάει αραβικά και μιμείται τις κινήσεις του προσώπου ενός ανθρώπου της περιοχής. «Ποια είναι τα βασικά ανοιχτά ζητήματα που έχουμε αυτή τη στιγμή; Το πρώτο είναι τα ρομπότ και οι δουλειές που θα χαθούν, τα ρομπότ και ο πόλεμος,

διάφορα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν και το ζήτημα της πληροφοριακής ασυμμετρίας. Τι γίνεται όταν η Google και το Facebook ξέρουν τα πάντα για όλους;» αναρωτήθηκε. Ο Γιάννης Μαστρογεωργίου, συνεργάτης του Δικτύου και – πλέον – διευθυντής στο Ινστιτούτο Καραμανλής, έκανε λόγο για «αυτοματισμό που μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα ως 1,4%. Πολλές θέσεις απασχόλησης μπορεί να χαθούν, άλλες θα δημιουργηθούν. Στην Ελλάδα μία στις δύο θέσεις απασχόλησης θα χαθεί. Κανείς δεν ξέρει ακόμη λεπτομέρειες. Εικασίες έχουμε αυτή τη στιγμή. Εικασίες σωστές και λογικές».

Μπορείς να βάλεις κανόνες σε μια επανάσταση; Ο Κωνσταντίνος Κορίκης, που ασχολείται με τη στρατηγική ψηφιακών μέσων, τόνισε πως η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση «αλλάζει τη ζωή μας και τον άνθρωπο κάνοντας δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα σε φυσικό, ψηφιακό και βιολογικό κόσμο», βάζοντας στο τραπέζι το ζήτημα της ηθικής στην τεχνολογία – για «ένα μέλλον που θα μαθηματοποιηθούν οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, ενώ η ηθική από έννοια θα μετατραπεί σε αλγόριθμο». Παρέθεσε, δε, επιχειρήματα υπέρ και κατά της ύπαρξης αυστηρών κανόνων με βάση τους οποίους πρέπει λειτουργούν οι τεχνολογικοί κολοσσοί, καθώς και έναν κώδικα τεχνολογικής δεοντολογίας. Για συλλογική ευφυΐα μίλησε ο πανεπιστημιακός Μάριος Νόττας: «Ανακαλύπτουμε νέες μεθόδους για να επικοινωνούμε μεταξύ μας αποτελεσματικά και να μοιραζόμαστε πληροφορίες. Το πώς άλλαξε η ζωή μας μέσω του Διαδικτύου είναι αντιληπτό προς όλους μας».

Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΦΑΡΜΑΚΗΣ, διευθύνων σύμβουλος στην Agilis συνέδεσε την τέταρτη βιομηχανική επανάσταση με την πολιτική. Καταρχήν, κάνοντας λόγο για «ένα νέο είδος φιλελευθερισμού» – «οικονομικό και πολιτικό, που να μπορεί να πάει πέρα από ένα μοντέλο ελεύθερης αγοράς που δεν ισχύει πλέον, να προσχωρήσει σε πιο ουσιαστικά πράγματα όπως είναι η προστασία του ατόμου και της ελευθερίας του και των δικαιωμάτων του» – και κατά δεύτερον για ένα νέο είδος σοσιαλδημοκρατίας – «γιατί θα χρειαστούμε ένα νέο είδος κοινωνικού

κράτους το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπίσει ανθρώπους που πιθανώς θα είναι διά βίου καταδικασμένοι σε μια ανεργία από την αυτοματοποίηση».

ΤΙΠΟΤΑ, ΟΜΩΣ, δεν συνδέει περισσότερο την τεχνολογία με την πολιτική από την παρασκευή και κατανάλωση εύκολων και γρήγορων fake news – που φέτος έχουν την τιμητική τους σε όλον τον δυτικό κόσμο. Η Βάσω Κιντή, καθηγήτρια Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ, όρισε την περίοδο που διανύουμε ως περίοδο της «μετα-αλήθειας»: «Η αλήθεια περιφρονείται και η διάκριση αλήθειας – ψεύδους δεν θεωρείται σημαντική» εξήγησε. «Παλιά, στην επισήμανση ενός λάθους, υπήρχε προσπάθεια επεξήγησης ή αποκατάστασης, όμως όσοι τώρα επιδίδονται σε πολιτικές μετα-αλήθειας επικαλούνται εναλλακτικά γεγονότα, αλλάζουν θέμα ή καταγγέλλουν fake news». Έδωσε, δε, έναν δικό της ορισμό: «Fake news δεν είναι πλέον κάτι απλώς ψευδές, αλλά οτιδήποτε δεν αρέσει ή απορρίπτεται. Στο περιβάλλον αυτό ευδοκούν η παραπλάνηση και η χειραγώγηση» επεσήμανε, τονίζοντας πως «η πρόκληση της εποχής είναι να διατηρήσει, από τη μια μεριά, την απρόσκοπτη πρόσβαση στον όγκο των πληροφοριών όλο και περισσότερων ανθρώπων και από την άλλη να αποτρέψει τη χειραγώγηση των πληροφοριών αυτών από τους ισχυρούς».

Σε αυτή τη συζήτηση συνέβαλε και ο Βαλεντίνος Τζέκας, ο άνθρωπος που ίδρυσε το FightHoax.com, έναν αλγόριθμο που εδώ και δύο χρόνια επιτρέπει τον εντοπισμό και τον αποκλεισμό των ψευδών ειδήσεων που κατακλύζουν το Διαδίκτυο. «Το πρόβλημα της παραπληροφόρησης εξελίσσεται με τρομερούς ρυθμούς στην Αμερική και πλέον σιγά σιγά στην Ευρώπη – επηρεάζει εκλογές αλλά και μυαλά» ανέφερε, σχολιάζοντας και το πρόβλημα της δημοσιογραφίας στην Ελλάδα: «Παλιά οι άνθρωποι εμπιστευόνταν τους δημοσιογράφους να ξεσκαρτάρουν τα νέα που αξίζουν, να μεταφέρουν σωστά τις ειδήσεις στον κόσμο για να τις διαβάσει. Πλέον, στην εποχή μας, οποιοσδήποτε μπορεί να θεωρηθεί δημοσιογράφος και να γράψει ένα κείμενο, το οποίο θα διαδοθεί σε χιλιάδες ή και εκατομμύρια κόσμο μέσα σε πολύ λίγες ώρες».

Μέρα 2η, Κύκλος 6ος

Ανάπτυξη, ανάπτυξη, ανάπτυξη

«Μπορεί να εφαρμοστεί ένα εθνικό σχέδιο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας;»

Αρχισαν με οικονομία και έκλεισαν με οικονομία. Ο Νίκος Φιλίππιδης ανέλαβε να συντονίσει μια συζήτηση που έμοιαζε να ολοκλήρωσε έναν κύκλο – με το βλέμμα στο μέλλον και στο σχέδιο ενίσχυσης της οικονομίας. Μπορεί κάτι τέτοιο να υπάρξει; Ο Νίκος Βέττας, γενικός διευθυντής στο IOBE, απάντησε πως ναι. «Ο μόνος, όμως, τρόπος για να μπορέσει τελικά να πάρει μπρός η οικονομία είναι να συνειδητοποιήσουμε ότι θα πρέπει να ανοίξει. Τι σημαίνει αυτό; Πιο ανοιχτοί θεσμοί, σταθερότητα του πλαισίου, σημαίνει όλα τα εμπόδια να φύγουν», εξηγεί – πιο εύκολο στην θεωρία παρά στην πράξη. «Όταν ο καθένας μας, επιχειρηματίες, εργαζόμενοι, πανεπιστημιακοί, κρατάμε κλειστό τον μικρόκοσμό μας, συναθροίζουμε όλο αυτό δημιουργεί μια στάσιμη οικονομία».

Για τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης, Αχιλλέα Γραβάνη, τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλοί ανάπτυξης: «Η χώρα μας οφείλει να είναι παρούσα σε αυτήν την έκρηξη επενδύσεων τεχνολογίας. Ο ιδιωτικός τομέας και οι τράπεζες πρέπει να δημιουργήσουν τα κατάλληλα επενδυτικά εργαλεία για την χρηματοδότηση κοινών ερευνητικών έργων και κοινών εταιριών τεχνολογικών (spinoffs, startups) μέσα στα Πανεπιστήμια», ανέφερε. «Απαιτείται, όμως, η «απελευθέρωσή» τους από τρεις βασικές παθογένειες: τον ασφυκτικό εναγκαλισμό με την Πολιτεία, την έλλειψη σημαντικής χρηματοδότησης και τον τραυματισμό της διεθνούς τους αξιοπιστίας από τα φαινόμενα βίας και καταλήψεων». Για «ανταγωνιστικότητα που δεν είναι ευκολόγιο, αλλά ένα δυναμικό σύστημα που απαιτεί χρόνο», έκανε λόγο ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Κώστας Καρτάλης, ενώ για τον Κώστα Μητρόπουλο, εντεταλμένο σύμβουλος της PwC Ελλάδος οι «κρίσιμες λέξεις είναι μανάτζμεντ, συγκρίσεις, μαθητεία, αριστεία, τήρηση κανόνων, αυτοπεποίθηση απουσιάζουν από το κυρίαρχο πλέγμα αξιών που συνθέτει την σημερινή κουλτούρα της Ελληνικής κοινωνίας». Ο αναλυτής Γιώργος Στρατόπουλος έστριψε την κουβέντα στην ενέργεια και στο ότι η Ελλάδα αποτελεί την μοναδική χώρα στην Ευρώπη που διαθέτει υψηλό ηλιακό και αιολικό δυναμικό. Υστερεί, όμως, των χωρών της βόρειας Ευρώπης –κι αυτό, λόγω της γραφειοκρατίας. «Για να κερδίσουμε το στοίχημα της ανταγωνιστικότητας χρειάζεται η καλλιέργεια συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού, ανοικτές αγορές και άρση των διοικητικών και συντεχνιακών εμποδίων παντού», σχολίασε.

ΠΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΤΑΝ η πρώην υπουργός και πρόεδρος του Δικτύου, Άννα Διαμαντοπούλου, εξηγώντας πως το αναπτυξιακό πρόβλημα της χώρας είναι, κατά βάση, πολιτικό: «Δεν υπάρχουν σ' αυτή τη φάση της κρίσης περιθώρια για κομματικές νίκες και πανηγυρισμούς. Η χώρα πρέπει να κάνει την μετάβαση της σε ένα νέο

πολιτικό σύστημα μέσα από την τωρινή συμπίεση κομμάτων, πολιτικών κινήσεων, ιδεών προσωπικοτήτων από το εξωτερικό και το εσωτερικό με στόχο την εθνική ανόρθωση», ανέφερε. Πώς θα γίνει αυτό; «Το δόγμα λαϊκισμού και αυταρχισμού πρέπει να ηττηθεί καθολικά. Η ήττα του ΣΥΡΙΖΑ, για να χρησιμοποιήσουμε μια λέξη της, πρέπει να είναι ολιστική και στα ποσοστά και στις ιδέες».

ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΠΗΡΑΝ τέσσερις ακόμα ομιλητές: ο πρώην υπουργός Τάσος Γιαννίτσης, ο πρόεδρος της ΟΚΕ Γιώργος Βερνίκος, ο πρόεδρος του ΣΕΤΕ Γιάννης Ρέτσος και ο πρόεδρος του ΣΕΒ, Θεόδωρος Φέσσας. «Οι πολιτικές δυνάμεις που θα βγάλουν τη χώρα όχι από τα ορατά, τα γραπτά, αλλά από τα αόρατα (τα άυλα) Μνημόνια θα είναι αυτές που θα κατανοήσουν και θα διαχειριστούν με συνθετικό τρόπο το πλέγμα των οικονομικών και μη-οικονομικών παραγόντων που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη, τις επενδύσεις, την απασχόληση, τις ανισότητες και γενικά, την πραγματικότητα του μέσου πολίτη», ανέφερε ο πρώτος. «Ο στόχος αυτός απαιτεί ένα διαφορετικό μίγμα πολιτικής: μια νέα γενική θεώρηση της πολιτικής, της σχέσης πολιτικού και εθνικού οφέλους, των συλλογικών αξιών και ικανοτήτων, του ρόλου της γνώσης, της κριτικής αντίληψης της πραγματικότητας, και της ικανότητας των πολιτών, ιδίως των νέων, να αντιμετωπίσουν τις αυξανόμενες απαιτήσεις ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, τα ρίσκα και τις επιπτώσεις του», εξήγησε.

Βερνίκος και Ρέτσος άγγιξαν το ίδιο θέμα –ακόμα κι αν υπάρξει σχέδιο, υπάρχει θέληση για την εφαρμογή

του; «Και το καλύτερο πολιτικό σχέδιο να δώσει υπερیشχύουν οι πελατειακές σχέσεις, η ιδεοληψία, η κομματοκρατία, οι μύθοι, τα ψέματα, οι φαντασιώσεις, θα τιναχτεί στον αέρα», ανέφερε ο πρόεδρος του ΟΚΕ, επισημαίνοντας πως «η πρώτη υποχρέωσή μας είναι να είμαστε σταθερά προσανατολισμένοι στο ευρωπαϊκό όραμα, στην ανάγκη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και συμβάλλοντας σαν Έλληνες όσο μπορούμε περισσότερο και με μεγαλύτερη πειστικότητα, έχοντας και το πλεονέκτημα ότι καλώς ή κακώς για τις αδυναμίες μας έχουμε πληρώσει. Αποτελεί βασικό στοιχείο, όραμα για την Ελλάδα το όραμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης».

«ΘΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥΜΕ, θα υποσχεθούμε και θα επιστρέψουμε σε ένα παρελθόν που μας οδήγησε στη μεγαλύτερη μεταπολεμική κρίση της χώρας, ή θα αποφασίσουμε να προχωρήσουμε στον δρόμο του μέλλοντος;», αναρωτήθηκε ο Ρέτσος. «Ο πρώτος δρόμος, αυτός των υποσχέσεων είναι γνωστός και εύκολος. Έχει παχιά λόγια, εξασφαλίζει μικρές ή μεγάλες πελατειακές διευθετήσεις, βολεύει ημετέρους ανασυσταίνοντας κομματικούς στρατούς και ομάδες πίεσης. Ο δεύτερος δρόμος είναι αχατογράφος και πολύ δυσκολότερος. Θέλει σχέδιο, συνένωση δυνάμεων, κοινωνικές προϋποθέσεις, ευρύτερες συμμαχίες -ενίοτε και συγκρούσεις».

Από την δική του πλευρά, ο Φέσσας στάθηκε περισσότερο στον τρόπο με τον οποίο η κρατική πολιτική ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων, «δημιουργώντας, αφενός, το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο μισθολογικών αναπροσαρμογών και εργασιακών σχέσεων γενικότερα και, αφετέρου, μέσω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων».

Διονύσης Σαββόπουλος

«**ΟΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΕΦΗΒΟΣ** αισθανόμουν ότι ανήκω στην παρέα μου. Όταν τα τραγουδάκια που έγραφα ανταποκρίνονταν στις αξίες και στο στυλ της παρέας, αισθανόμουν υπερήφανος. Μεγαλώνοντας, η παρέα ήταν το ακροατήριο – αλλά εγώ αναλόγως φερόμουν και πάλι το ίδιο αισθανόμουν όταν τα κατάφερνα. Αυτό το αίσθημα είχε σχέση με την παραγωγή ενός έργου. Εκεί πάνω μπορεί να παίζεται η επιτυχία ή η αποτυχία, η περηφάνια ή η μη περηφάνια.

Μεγαλώσαμε μέσα στη θαλπωρή της οικογένειας, στο σόι, στη γειτονιά, στην ενορία, αλλά νιώθαμε ταυτόχρονα ισχυρή την ανάγκη της εξόδου. Διότι εκείνοι οι άνθρωποι είχαν περάσει δυο πολέμους, έναν εμφύλιο, είχαν δει πολλά πτώματα και φοβόντουσαν, ακόμη κι όταν δεν υπήρχε λόγος να φοβούνται.

Ο εμφύλιος τελείωσε όπως τελειώνουν οι εμφύλιοι. Η παράταξη που νττιήθηκε όμως επιβλήθηκε, είχε την ηγεμονία σε θέματα πολιτιστικά και ιδεολογικά – και

επειδή οι Έλληνες είμαστε ψυχοπονιάρηδες και πάντοτε αγαπάμε αυτόν που έχασε. Τι προκαταλήψεις έχω στη ζωή μου; Πολιτικές κυρίως. Στη δεκαετία του '60, ο Καραμανλής έλεγε ότι «πρέπει να προχωρήσουμε σαν χώρα και να εκσυγχρονιστούμε». Πώς θα γινόταν αυτό όταν η μισή χώρα ήταν δεύτερης κατηγορίας; Στη Μεταπολίτευση, όταν τελείωσε η χούντα, ήρθαν τα πάνω κάτω. Πριν, εάν ήσουν αριστερός δεν έβγαζες ούτε άδεια αυτοκινήτου, μετά, εάν δεν ήσουν αριστερός δεν έβγαζες ούτε γκόμμενα!

Σκεφτείτε πόσο πολύ θα δυναμώσουμε σαν έθνος αν καταφέρουμε και πετάξουμε από πάνω μας ψευδαισθήσεις, φαντάσματα, διάφορες φαντασίες. Δυστυχώς απέχουμε πάρα πολύ από το να νιώσουμε ταπεινότεροι και να συγχωρήσουμε ο ένας τον άλλον, αλλά θα ήθελα αυτός να είναι ο στόχος.

Αυτό που μας χρειάζεται είναι η συναίνεση.

Είμαστε σε σταυροδρόμι. Ανήκουμε στη Δύση από την άποψη ότι πίνουμε τα ποτά τους, φοράμε τα

ρούχα τους, ακούμε τα τραγούδια τους, βλέπουμε τις ταινίες τους. Αλλά πιστεύω ότι η καρδιά μας είναι στην Ανατολή. Αλλά όταν λέω Ανατολή, εννοώ μια ουτοπία, όχι κάτι συγκεκριμένο.

Ερχόμαστε από πολύ μακριά και θέλουμε να γίνουμε μια σύγχρονη χώρα. Θέλουμε να γίνουμε μοντέρνοι χωρίς να χάσουμε την ψυχή μας. Κανόνες πρέπει να υπάρχουν, εννοείται. Αλλά εκτός απ' τους κανόνες, υπάρχει και η εμπειρική ζωή, υπάρχει και το κατ' οικονομίαν, υπάρχει η σοφία του αίματος. Αυτό εγώ τ' ονομάζω «Ανατολή».

Ζούμε σ' εποχές που είναι δύσκολες, που είναι ανάποδες. Νομίζω ότι ο καθένας πρέπει να πάρει την ευθύνη να κάνει το καλύτερο που μπορεί εκεί που βρίσκεται, στον τομέα του. Η πεταλούδα ή η μέλισσα και σε σκουπιδότοπο να την πας, θα πάει και θα βρει ένα λουλουδάκι. Αυτό θέλω να είμαστε. Ο έγχρωμος κόσμος της πεταλούδας, το χρυσάτο της μέλισσας».

Βαγγέλης Βενιζέλος

ΛΕΕΙ «ΑΝΗΚΑ στη μικρή μου παρέα, με τους ίδιους λίγο - πολύ όρους μετά προβιβάστηκα στη μεγάλη παρέα του εθνικού ακροατηρίου και ανήκω στο ελληνικό τραγούδι». Αυτό το ορατό και αόρατο σύμπαν, δηλαδή, είναι η κοινότητά μου, είναι το πλαίσιο αναφοράς και είμαι υπερήφανος όταν κάνω κάτι που είναι δημιουργικό, εμπνευσμένο, γίνεται αποδεκτό και συγκροτεί μια σχέση αναγνώρισης με την κοινότητα στην οποία ανήκω.

Το εμφύλιο πάθος είναι μια κόκκινη γραμμή που διαπερνά όλη την ελληνική Ιστορία, όλες τις μεγάλες φάσεις της Ιστορίας του έθνους, εφόσον αποδεχόμαστε λίγο ή πολύ τη θεωρία της ιστορικής συνέχειας του Ελληνισμού.

Λέει «είχα προκαταλήψεις πολιτικού περιεχομένου». Αυτό είναι ο ορισμός του προοδευτικού. Προοδευτικός είναι αυτός που αναγνωρίζει πως έχει προκαταλήψεις και αγωνίζεται να τις υπερβεί. Συντηρητικός είναι αυτός που αιχμαλωτίζεται και καταβυθίζεται στις προκαταλήψεις του.

Εχω πει ότι η δημοκρατία είναι από τη φύση της συγκυριακή, δεν λαμβάνει υπόψη της την Ιστορία. Αυτή η τριγωνική σχέση δεν μπορεί να επιλυθεί, εκτός και αν ανοίξουμε μια πολύ επίκαιρη συζήτηση – για το αν υπάρχουν προστάτες του λαού και εγγυητές του Συντάγματος. Για τη δημοκρατία στο επίπεδο της Ιστορίας, του μακρού ιστορικού χρόνου.

Είχε κάποτε εφευρεθεί μια πολύ έξυπνη φόρμουλα που έλεγε ότι η Ελλάδα είναι η Δύση της Ανατολής και η Ανατολή της Δύσης. Ο άξονας μετατρέπεται σε κύκλο στην Ελλάδα και μπορείς να πηγαίνεις από τη Δύση στην Ανατολή και αντίστροφα, γιατί ορίζεις τον εαυτό σου με δύο τρόπους. Αυτό δεν είναι ορισμός, είναι στην πραγματικότητα υπεκφυγή.

Εμείς πώς γεννηθήκαμε; Ως ένα κράτος που διεκδικούσε να είναι εξ αρχής απόλυτα δυτικό. Στην καταρρέουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία, το πρώτο εθνικό κράτος που δημιουργείται, που διεκδικεί ταυτότητα και κρατικότητα, με δυτικά πρότυπα, είναι η Ελλάδα, η οποία αποκτά και θεσμούς δυτικούς, οι

οποίοι λίγο - πολύ λειτουργούν. Αποκτά Σύνταγμα, αποκτά καθολική ψηφοφορία, αποκτά Κοινοβούλιο. Βεβαίως υπάρχει αντίσταση, από όλους εκείνους οι οποίοι δεν ήθελαν τον εκσυγχρονισμό.

Αυτή η σύγκρουση μεταξύ παραδοσιακότητας και εκσυγχρονισμού, μια σύγκρουση αντιλήψεων, επιρροής, εξουσιών, είναι μια σύγκρουση που εξωραϊζεται ως μια σύγκρουση Ανατολής και Δύσης, ενώ είναι μια σύγκρουση για το πώς θα οικοδομηθούν οι μορφές πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Ο καθένας διεκδικεί να κρατήσει στα χέρια του μεγαλύτερο μερίδιο. Αυτή η σύγκρουση τροφοδοτεί τους διχασμούς και τροφοδοτείται από αυτούς.

Πρέπει να βρούμε τρόπους να διεκδικήσουμε την αυθεντικότητά μας. Πιστεύω ότι λέγοντας την αλήθεια ότι έχουμε μια γλώσσα ιστορική, με αυτή την ιστορική διαδρομή και με αυτές τις δυνατότητες αποχρώσεων, η οποία μπορεί ν' αποδώσει αισθήματα και νοήματα, τότε νομίζω ότι μπορούμε να μετατρέψουμε την παγκοσμιοποίηση από απειλή σε ευκαιρία.